

Rapporten All-Archeo bv 1765

Archeologienota
Destelbergen – Houtstraat 46

Natasja Reyns

Bornem
2024

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bv
Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: Natasja Reyns

All-Archeo bv
Woestijnstraat 45
2880 BORNEM

Wettelijk depot nummer
D/2024/12.807/191

© All-Archeo bv

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	6
2.3	Onderzoeksopdracht	7
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	7
2.3.2	Beschrijving geplande werken	8
2.3.3	Werkwijze	12
2.4	Assessmentrapport	12
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied	12
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	18
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	22
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese	24
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	25
3	Samenvatting	28
4	Bibliografie	29
4.1	Publicaties	29
4.2	Websites	29
5	Bijlagen	30
5.1	Archeologische periodes	30

1 Inleiding

Deze archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2023F191

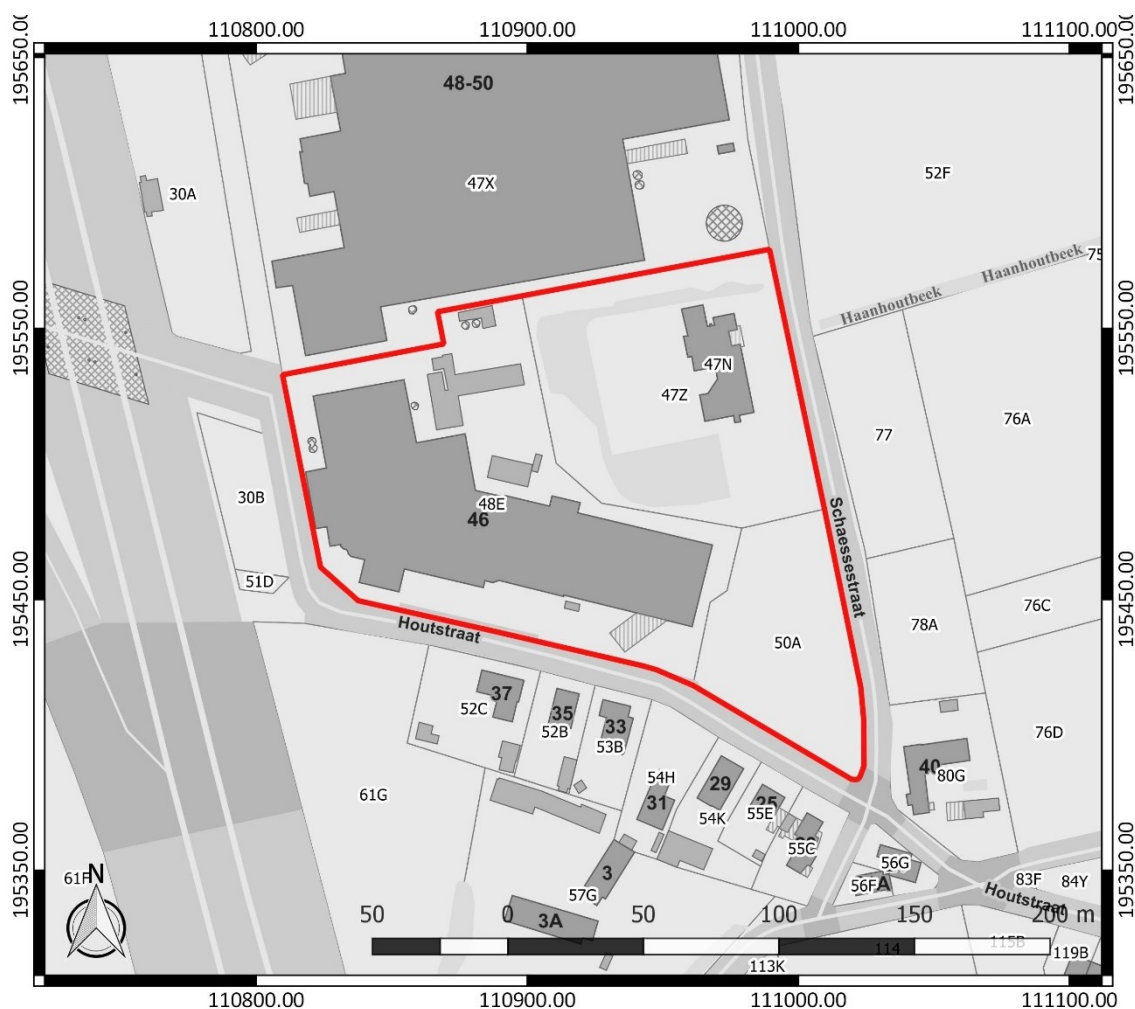
Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): provincie Oost-Vlaanderen, Destelbergen, Houtstraat, Bonsgrachten

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 110809.69, 195383.49
- 111024.25, 195579.20

Kadastraal plan:

Figuur 1: Kadastraal plan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Er is geen concrete archeologische voorkennis met betrekking tot het onderzoeksgebied.

2.3 Onderzoeksopdracht

2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: binnen het onderzoeksgebied worden bodemingrepen gepland in een zone van ca. 1,916 ha.

Figuur 3: Aanduiding van de zone waar bodemingrepen gepland worden, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

2.3.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein wordt de uitbreiding van de bestaande vestiging voorzien. In de eerste plaats wordt de bestaande bebouwing uitgebreid. Daarvoor wordt de bestaande woning gesloopt en een deel van de bestaande verharding opgebroken.

De nieuwe bebouwing wordt uitgevoerd op een vloerplaat op volle grond met een verstoringsdiepte van ca. 35 cm. Het nieuwe gebouw zal verder rusten op funderingsvoeten met een verstoringsdiepte tot ca. 1,20 m. Er worden ook twee liftputten geplaatst, die eveneens een verstoringsdiepte van ca. 1,20 m zullen kennen. Ten noorden van de nieuwe bebouwing worden bovengrondse tanks en een pomphuis geplaatst.

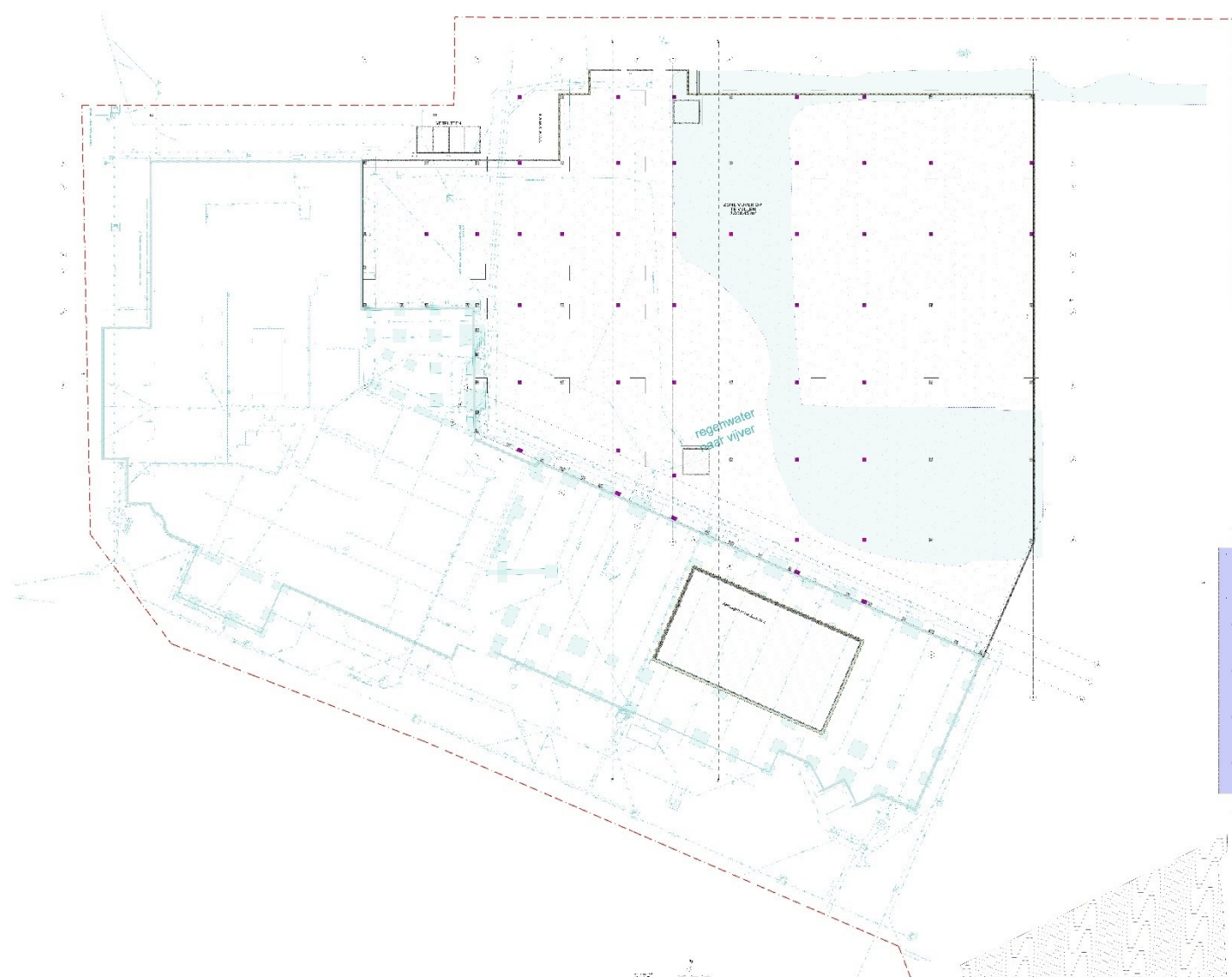
De bomen op het terrein worden gekapt en de bestaande vijver wordt gedempt. Rond de nieuwe bebouwing wordt nieuwe verharding aangelegd die deels ingericht wordt als parking. De aanleg van verhardingen kent een verstoringsdiepte van ca. 65 cm.

Onder de nieuwe verharding komen vetputten tot maximaal ca. 3,20 m diep. In het zuidoosten van het terrein wordt een wadi voorzien. De wadi kent een verstoringsdiepte van ca. 60 cm. Ten noordoosten van de nieuwe wadi wordt ook nog een buffergracht voorzien met een gelijkaardige verstoringsdiepte.

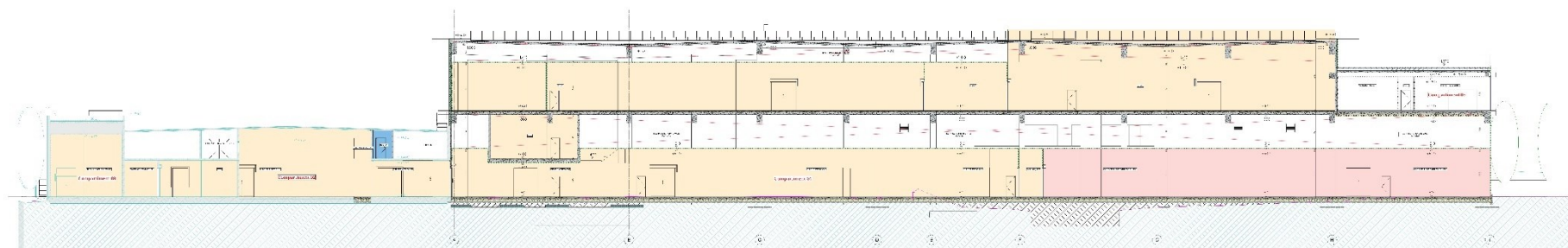
Rondom de bestaande, te behouden bebouwing en ook de nieuwe bebouwing worden verhardingen en groenaanleg voorzien. De aanleg van verharding kent een verstoringsdiepte van ca. 52 cm. Groenaanleg bestaat uit de aanplant van gras, struiken en bomen. De verstoringsdiepte van de geplande groenaanleg bedraagt ca. 40 cm tot maximaal ca. 1,00 m.

Figuur 4: Ontwerpplan

Figuur 5: Funderingsplan

Figuur 6: Snede

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart en de bodemerosiekaart zijn niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is georeferereerd geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778), de Atlas der Buurtwegen (1841) en de Atlas cadastrale parcellaire de la Belgique van Popp (1842-1879) worden drie momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

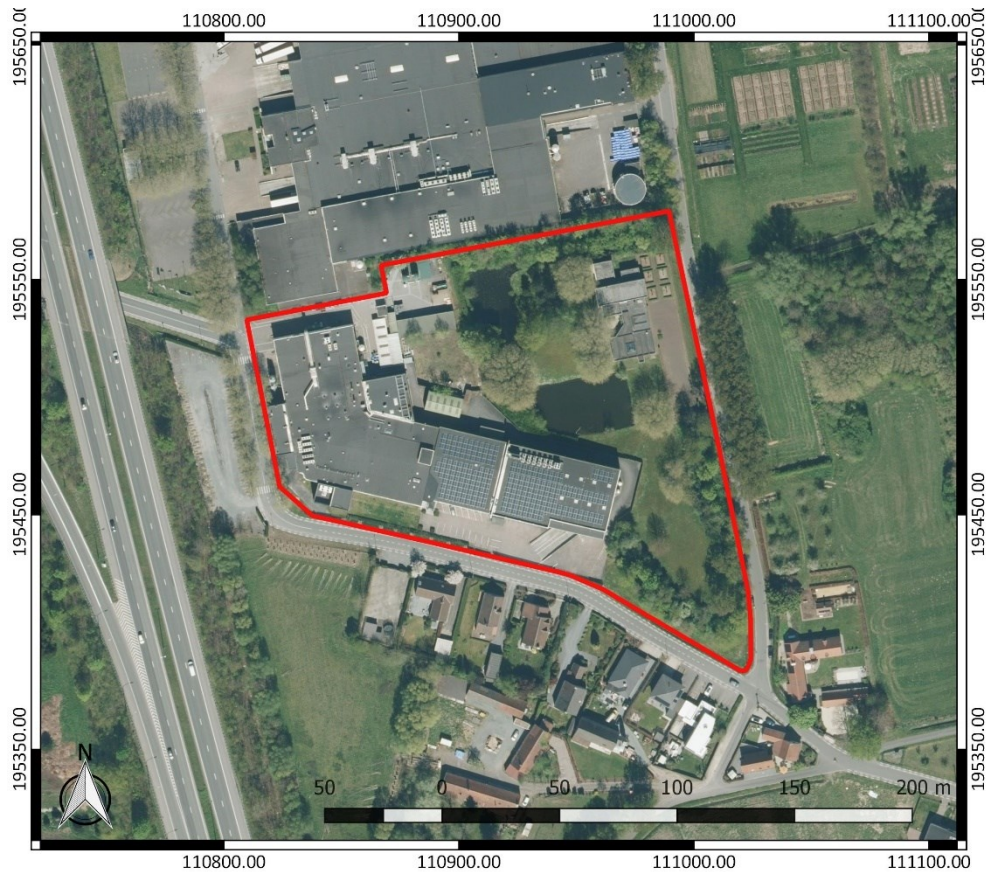
2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

Het onderzoeksgebied is gelegen ten noorden van de Houtstraat, ten oosten van de R4 en ten westen van de Schaessestraat (Figuur 7). Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in gebieden voor ambachtelijke bedrijven en de gebieden voor kleine en middelgrote ondernemingen. Hydrografisch behoort het tot het Beneden-Scheldebekken. Net ten oosten vinden we de Haanhoutbeek (Figuur 9). Ten noorden stromen de Lede, de Ledebeek en de Kleine Lede. Ten westen en ten zuiden vinden we verder nog de Landbeek en de Doode moer.

Geomorfologisch behoort Destelbergen tot de Vlaamse Vallei. Dit is een laaggelegen zandige vlakte waar de topografie zich gemiddeld lager dan 10 m TAW situeert. Het onderzoeksgebied ligt in de buurt van de Damvallei, een oude meander van de Schelde die nu een venige (moeras-)kom is met aan de rand zandige ruggen (oude oeverwallen). De Schelde ontwikkelde op de rand van het laagterras een nieuwe loop. In de Vlaamse Vallei komt op het laagterras een microreliëf voor dat gevormd is door de afzetting van eolische dekzanden en boreale stuifzanden of duinen. Er liggen ook elementen die van een pre-holocene verwilderd glaciaal rivierlandschap zijn overgenomen. Enkele morfologische eenheden kunnen soms verschillende meters boven de vlakte uitsteken en worden versterkt door stuifzandaccumulaties.³

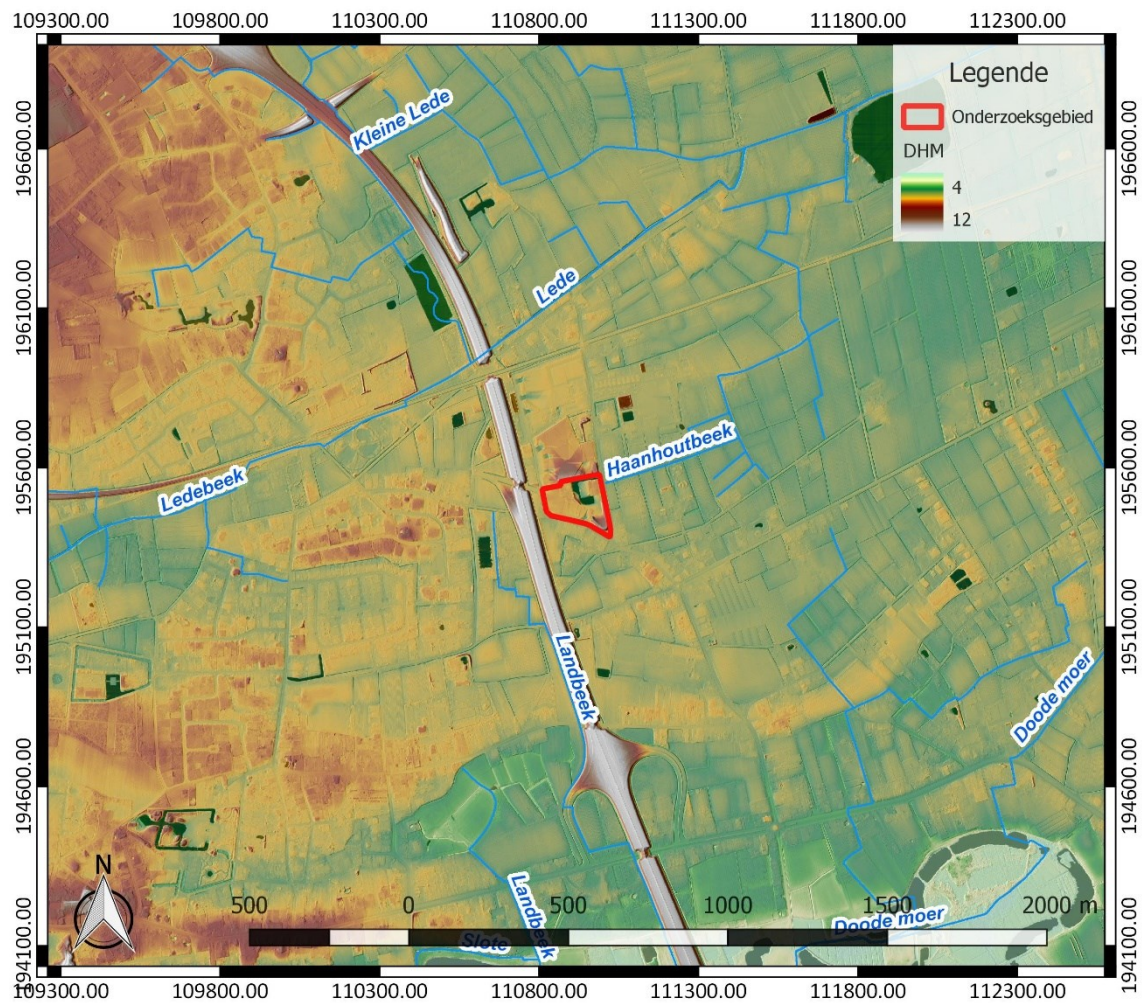
³ Vermeire *et al.* 2000, 6-7

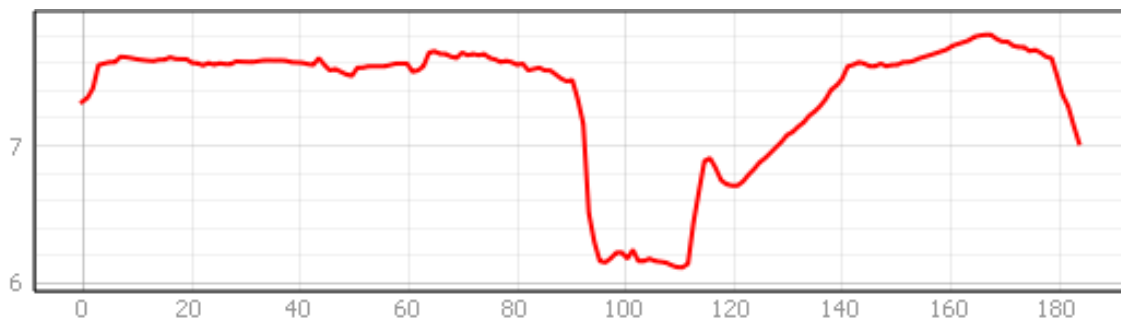
Figuur 7: Luchtfoto van 2022 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

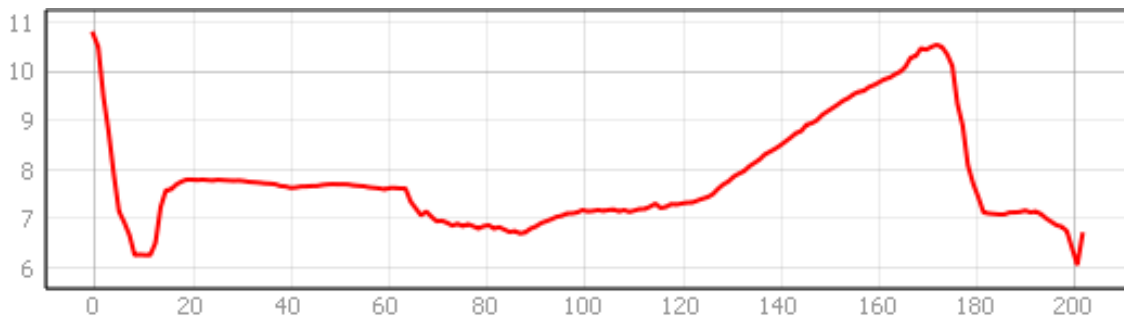
Figuur 8: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Multidirectional hillshade DHM Vlaanderen I, 25 cm, met aanduiding van het onderzoeksgebied

Figuur 9: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m (<https://www.geopunt.be/kaart>)

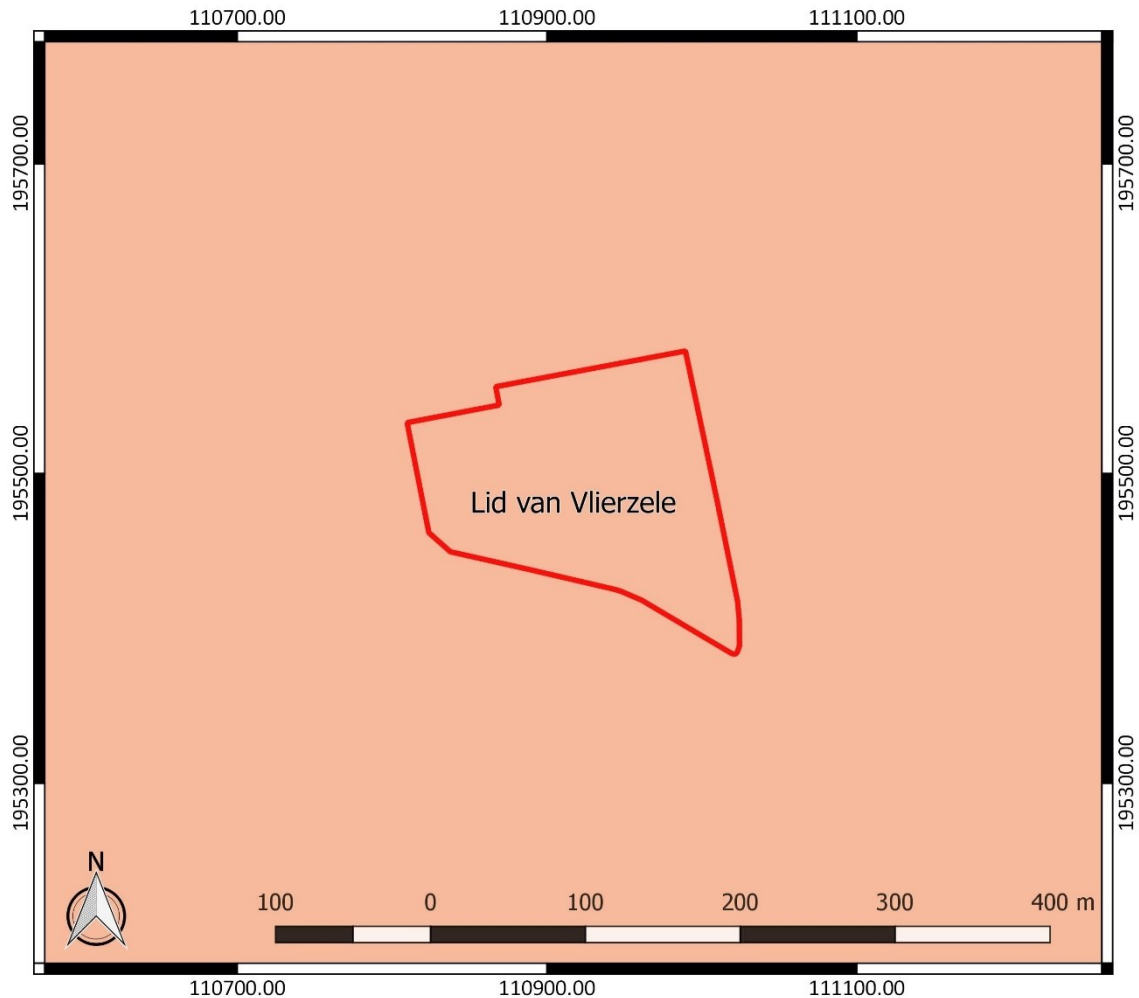

Figuur 10: Hoogteverloop van west naar oost over het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

Figuur 11: Hoogteverloop van noord naar zuid over het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

Het onderzoeksgebied lijkt al heel wat bodemingrepen ondergaan te hebben in het verleden. Globaal genomen lijkt het terrein opgehoogd. Centraal op het terrein is ook sprake van een vijver. Mogelijk werd met de uitgegraven grond het omliggende terrein deels opgehoogd. Het terrein kent vandaag een hoogte van 6 tot 11 m TAW (Figuur 10).

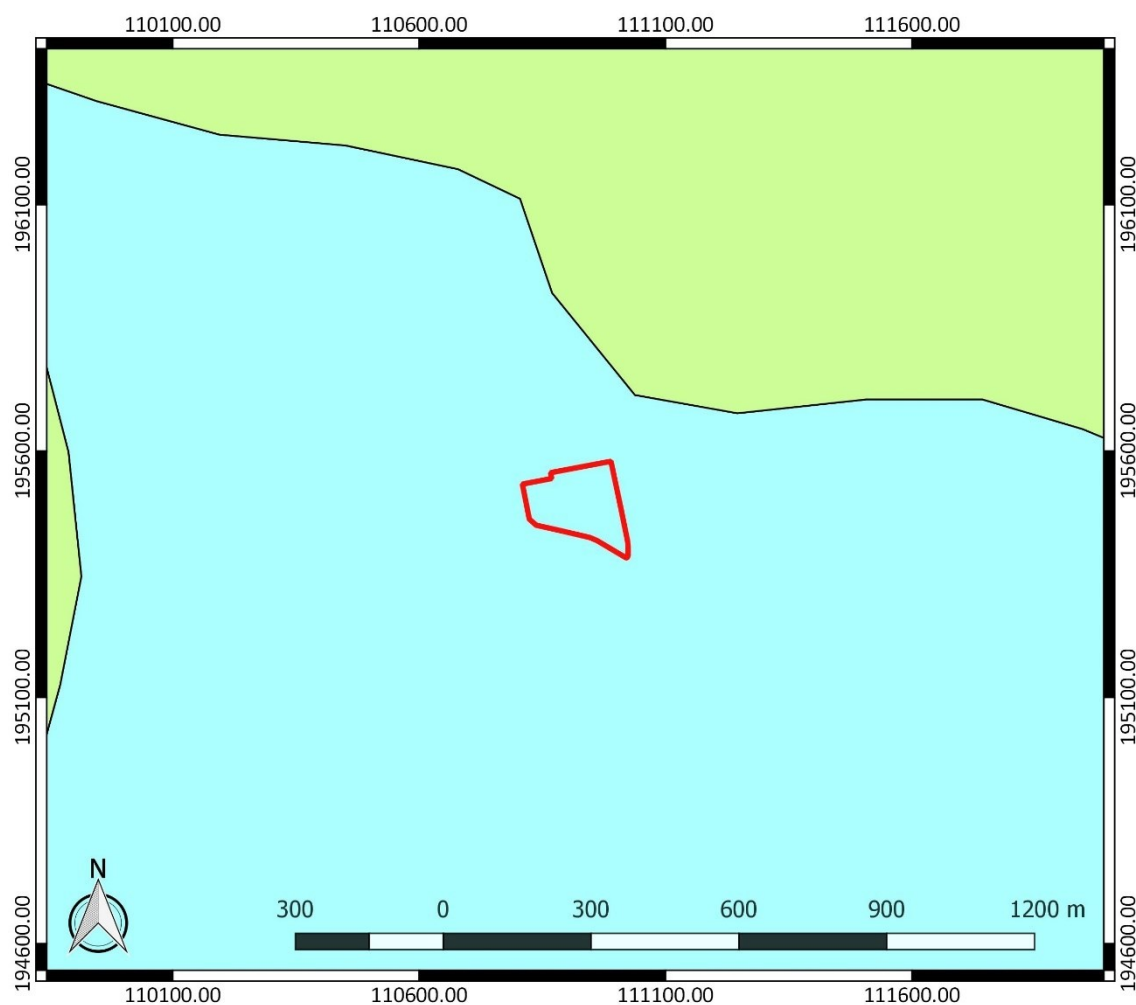
Figuur 12: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De tertiaire ondergrond van het onderzoeksgebied (Figuur 12) bestaat uit het Lid van Vlierzele. Dit wordt gekenmerkt door groen tot grijsgroen fijn zand. Het is soms kleihoudend en bevat plaatselijk dunne zandsteenbankjes die glauconiet- en glimmerhoudend zijn.⁴

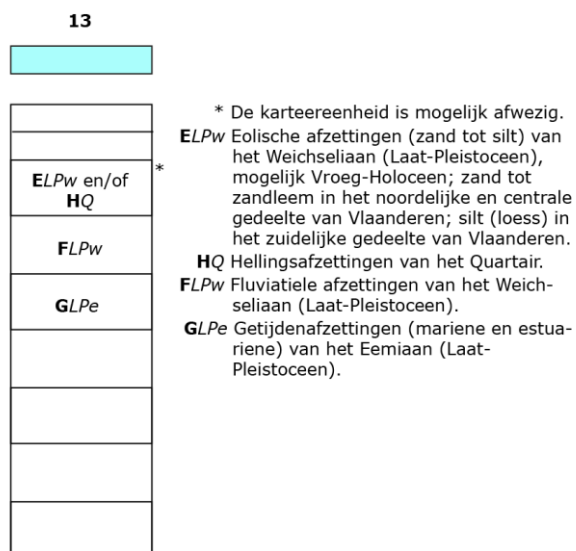
De quartairgeologische kaart (Figuur 13) geeft aan dat in het onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk van het Vroeg-Holoceen voorkomen, en/of hellingafzettingen van het Quartair. Hieronder bevinden zich oudere fluviatiele afzettingen uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en getijdenafzettingen (mariene en estuariene) uit het Eemiaan (Laat-Pleistoceen).⁵

⁴ www.geopunt.be/kaart

⁵ www.geopunt.be/kaart

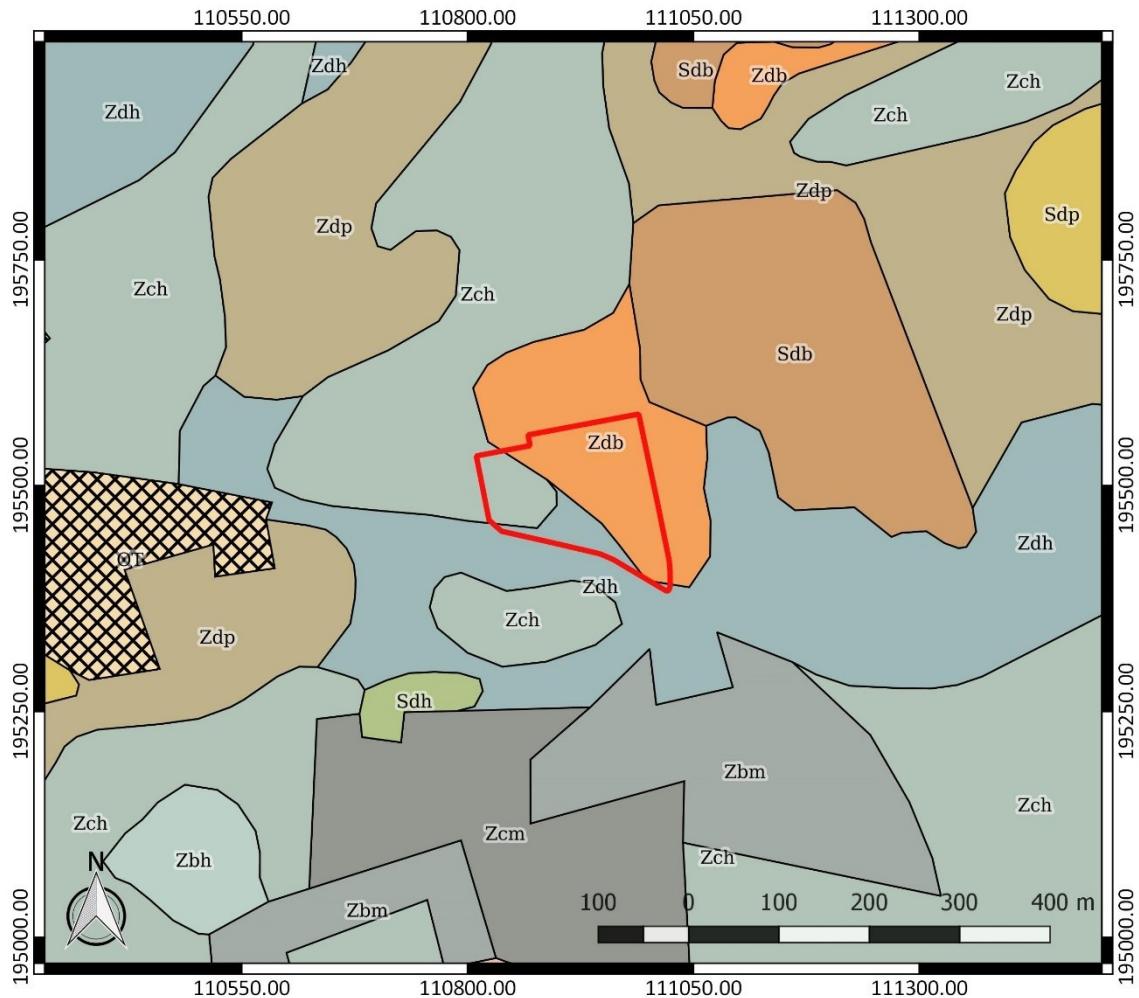
Figuur 13: Quartaairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 14: Legende bij de quartaairgeologische kaart (www.geopunt.be)

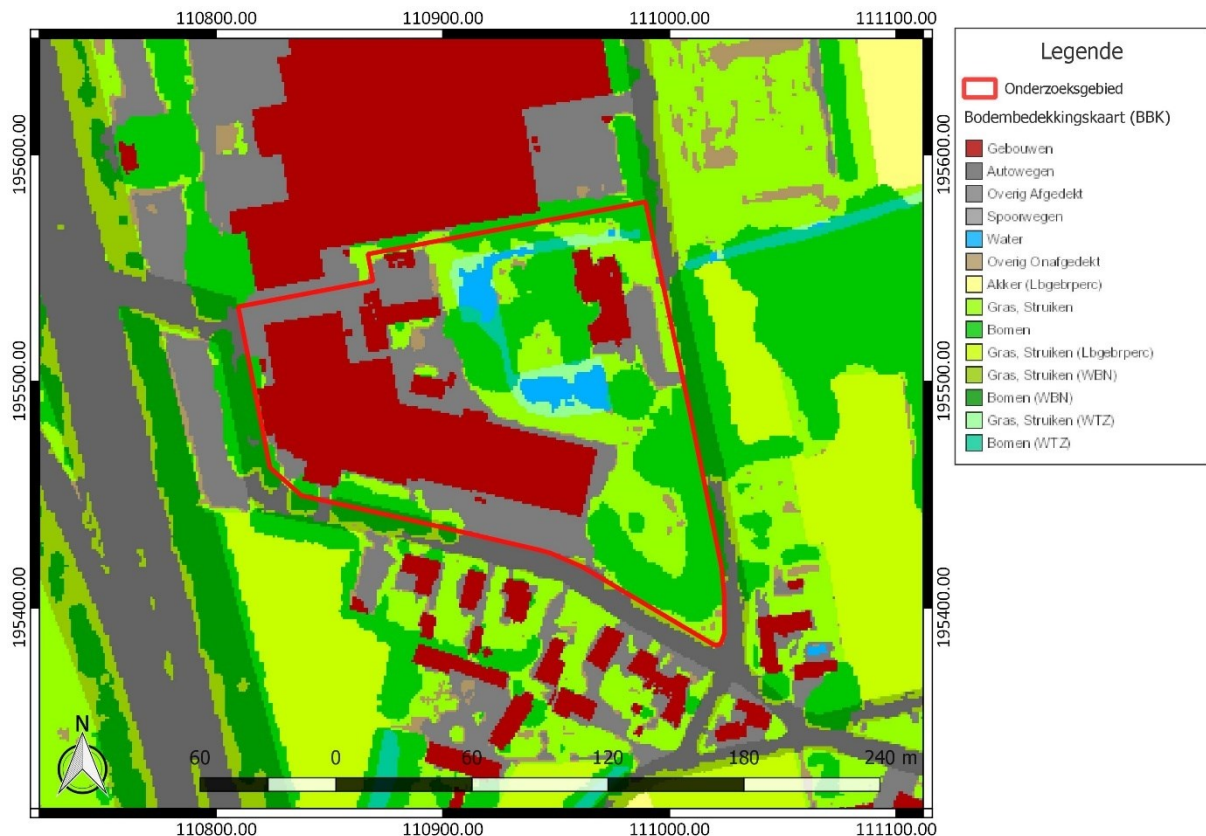
De bodemkaart (Figuur 15) situeert het noordoosten van het onderzoeksgebied ter hoogte van een matig natte zandbodem met structuur B horizont (Zdb). Het zuiden en het westen worden volgens de bodemkaart eerder gekenmerkt door een matig natte zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of

humus B horizont (Zdh) en een matig droge zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont (Zch). In de omgeving komen gelijkaardige bodems voor en verder ook bijvoorbeeld een matig natte lemig zandbodem met structuur B horizont (Sdb), een droge zandbodem met dikke antropogene humus A horizont (Zbm) en een matig natte zandbodem zonder profiel (Zdp).

Figuur 15: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

In het onderzoeksgebied zijn op de bodemgebruikskaart gebouwen en verhardingen te bemerken. Voor het overige wordt het onderzoeksgebied volgens de kaart ingenomen door bomen, gras, struiken en water (Figuur 16). Dit beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 7).

Figuur 16: Bodemgebruikskartaal met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

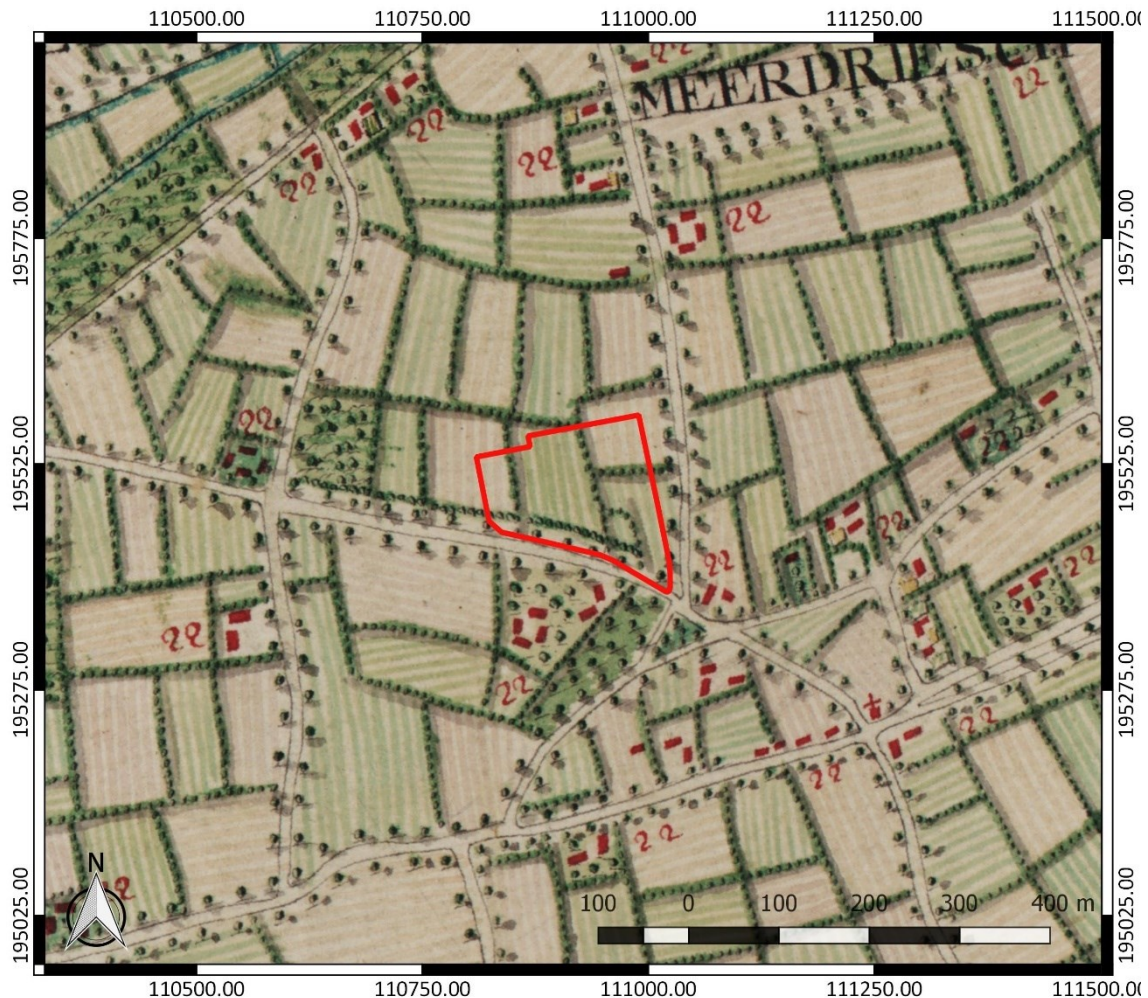
De oudste vermelding van Destelbergen dateert van 962, in de vorm "Thesle". Het toponiem dat evolueerde tot het eerste deel in de huidige gemeentenaam, houdt in oorsprong verband met de aanwezigheid van heuvels aan de Dendermondsesteenweg waarop de dorpskern en kerk van Destelbergen zijn gelegen. Bij de toenmalige 10de-eeuwse nederzetting hoorde een bidplaats die door Wichman, graaf van Hamaland, geschonken werd aan de Gentse Sint-Pietersabdij. Mogelijk had de "villa Thesla" een verwantschap met het Sint-Pietershof, een cirkelvormige omgrachte hoeve van de Sint-Pietersabdij nabij de parochiekerk. Tot het einde van het Ancien Régime bleef de heerlijkheid Destelbergen afhangen van het bisdom Doornik en de Sint-Pietersabdij.

Bestuurlijk viel de gemeente onder de kasselrij van de Oudburg van Gent. De Sint-Pietersabdij bezat te Destelbergen ook belangrijke leengoederen. Deze en andere laatmiddeleeuwse sites met walgracht in het aanvankelijk bosrijke westelijk deel van de gemeente evolueerden tot een deel van de 20-tal kastelen met bijhorend parkdomein. Vrijwel de helft van de vroegere kasteeldomeinen werd de laatste decennia opgeofferd aan verkavelingen, voornamelijk voor villabouw. De gronden in het noordoosten werden pas na het eind van de 17de eeuw ontgonnen.

Destelbergen bestaat uit twee verstedelijkte kernen. Enerzijds het langwerpige straatdorpscentrum met kerk aan de Dendermondsesteenweg en anderzijds de wijk Eenbeekeinde die morfologisch vergroeid is met Sint-Amandsberg. Onder invloed van de uitbreiding van de industriële vestingen in de Gentse randgemeenten tijdens de 19de eeuw, werd ook in het westen van Destelbergen textielnijverheid opgericht. Dit ging gepaard met de bouw van arbeidershuizen aan de Dendermondsesteenweg. Wegens haar goede verbinding naar Gent werd de gemeente in de loop van de 20ste eeuw een belangrijke woonplaats voor pendelaars. Het noordoostelijk deel van de

gemeente, waar meer land- en tuinbouwbedrijven gevestigd zijn, is minder door de groei van nieuwe woonwijken aangetast. Wel heeft zich hier de laatste 50 jaar industriegebied gevestigd.⁶

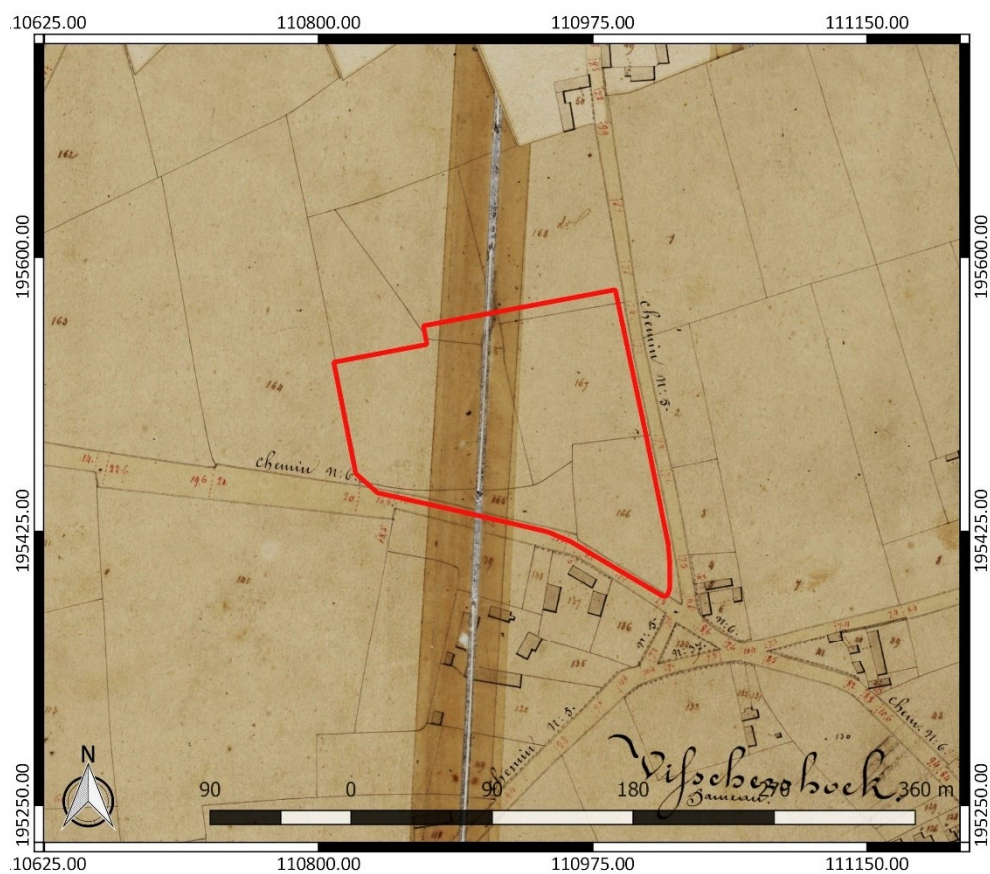
Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), is te zien dat het onderzoeksgebied destijds in gebruik was als akkerland (Figuur 17). De historische voorlopers van de Houtstraat ten zuiden en de Schaessestraat ten oosten zijn al te zien. Ten zuiden vinden we een kern van historische bebouwing.

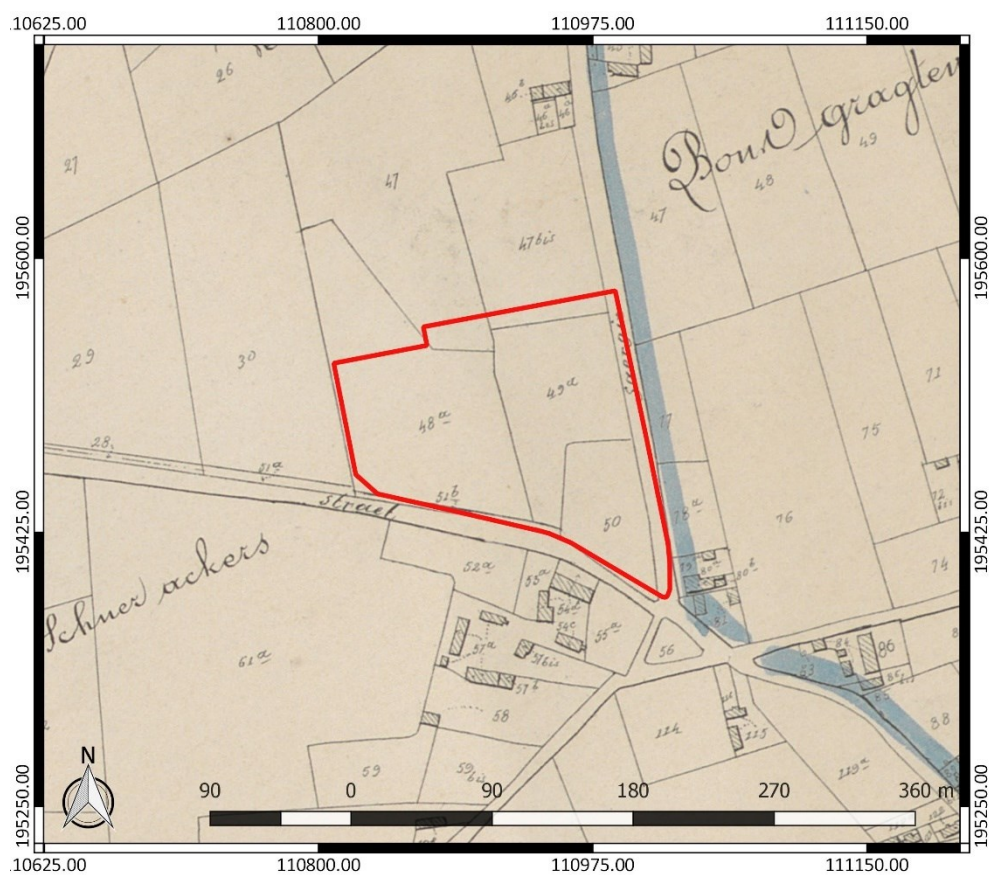
Figuur 17: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op de Atlas der Buurtwegen (1841) is nog steeds geen bebouwing te zien binnen het onderzoeksgebied. Vermoedelijk was het terrein nog steeds in gebruik als akkerland (Figuur 18). We zien wel nog steeds bebouwing aangegeven, hoofdzakelijk ten zuiden van het onderzoeksgebied. De Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van P.C. Popp (1842-1879) geeft een gelijkaardig beeld als de Atlas der Buurtwegen weer.

⁶ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Destelbergen [online], <https://id.erfgoed.net/themas/14201> (geraadpleegd op 21 juni 2023).

Figuur 18: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 19: Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 20: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 21: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Een luchtfoto uit 1971 (Figuur 20) toont ons dat het onderzoeksgebied nog steeds in gebruik was als akkerland. Ten westen zien we dat de R4 aangelegd is. Daarvoor is ook de loop van de Houtstraat ten westen van het onderzoeksgebied verlegd. Een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 21) toont dat in het noorden van het terrein een woning opgetrokken is. Ten westen van de woning zien we ook een vijver. Het zuiden van het onderzoeksgebied is nog steeds in gebruik als akkerland.

Figuur 22: Luchtfoto uit 2000-2003 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op een luchtfoto uit 2000-2003 zien we dat de vijver bij de woning uitgebreid is. In het westen van het terrein zien we nu ook de oprichting van een gebouw en de aanleg van verhardingen. Het beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 7), behalve dan dat het gebouw in het westen van het terrein ondertussen ook nog verder naar het oosten toe uitgebreid is.

2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 23). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten.

Op korte afstand ten zuiden van het onderzoeksgebied vinden we CAI ID 981726. Hier zijn bij een proefsleuvenonderzoek enkele greppels en sporen van een mogelijk 18de-eeuws hoevegebouw gevonden.⁷

Figuur 23: Overzichtskartaal Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied
(<https://geo.onroerenderfgoed.be/>), weergegeven op het DTM 1 m en Hillshade DHM 5 m

Verder naar het zuiden toe vinden we een cluster van enkele vondsten. Het gaat om een vroegmiddeleeuwse metaalvondst (CAI ID 166090) een laatmiddeleeuwse zegel (CAI ID 165976), en 16de tot 17de-eeuwse munten (CAI ID 165975 en CAI ID 216939).⁸ Even ten westen daarvan werden nog twee Romeinse munten (CAI ID 165992) en 16de-eeuws medaillon (CAI ID 213196) aangetroffen.⁹

⁷ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Houtstaat [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/981726> (geraadpleegd op 21 juni 2023)

⁸ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: zandstraat [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/166090> (geraadpleegd op 21 juni 2023); Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Zandstraat 2 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/165976> (geraadpleegd op 21 juni 2023); Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Zandstraat [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/165975> (geraadpleegd op 21 juni 2023); Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Zandstraat [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/216939> (geraadpleegd op 21 juni 2023)

⁹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Dorekenswegel [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/165992> (geraadpleegd op 21 juni 2023); Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Dorekenswegel [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/213196> (geraadpleegd op 21 juni 2023)

Tot slot vinden we ten zuiden ook nog CAI ID 215811 en ID 2177. Vondsten tonen aan dat er al in het neolithicum mensen deze plaats bezochten. De oudste sporen dateren er van de late ijzertijd. De nederzettingssporen van deze occupatieperiode die tot de midden-Romeinse periode doorgaat, is zeer dicht en omvatten meerdere hoofd- en bijgebouwen, perceelsgreppels, palissades, kuilen een waterput en een strikt gescheiden funerair element. In de laat-Romeinse periode werd de nederzetting verlaten en verwilderde deze plaats. Pas in de 13de en 14de eeuw zouden er nieuwe ontginningen plaatsvinden in de vorm van houtskoolproductie en zo goed als volledige agrarische erven. Deze erven zijn functioneel gemakkelijk op te delen. In de 15de eeuw verplaatst de bebouwing zich buiten het gebied, maar blijven off-site fenomenen waarneembaar, waaronder een brede depressie centraal op het terrein.¹⁰

Op eerder korte afstand ten noorden van het onderzoeksgebied werd recent een archeologienota opgemaakt, dat aangeeft dat er geen bijkomend archeologisch onderzoek meer nodig is (ID 25804). Uit het uitgevoerde bureauonderzoek bleek dat het onderzoeksgebied oorspronkelijk archeologisch potentieel moet gekend hebben, maar de reeds uitgevoerde bodemingrepen op het terrein in het verleden hebben het bodemarchief dusdanig aangetast dat het weinig waarschijnlijk is dat het bodemarchief er nog voldoende goed bewaard bleef om nog relevante archeologische resten te kunnen verwachten.¹¹

Ten noordwesten van het onderzoeksgebied werden bij archeologisch onderzoek greppels, ploegsporen, paalsporen en muurresten van onbepaalde datering of uit de nieuwe tijd en de 19de tot 20ste eeuw gevonden (CAI ID 211465, CAI ID 215965 en CAI ID 981004).¹² Ter hoogte van ID 10907 werd geen bijkomend archeologisch onderzoek nodig geacht omwille van het feit dat in het verleden al een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd werd op de terreinen ten oosten en dat die geen relevante resten aan het licht brachten. Verder kon voor het terrein aangetoond worden dat al heel wat bodemingrepen hebben plaatsgevonden, waardoor ook voor dit terrein aangetoond kon worden dat het potentieel op kennisvermeerdering in geval van verder vooronderzoek te laag is.¹³

Andere gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied bevinden zich al op vrij grote afstand ten opzichte van het onderzoeksgebied of kennen een verschillende landschappelijke ligging. Ze zijn weinig relevant om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten. Daarom worden ze hier niet nader toegelicht. Archeologienota's of nota's van terreinen in de omgeving die geen relevante aanvulling op de reeds besproken CAI-locaties geven, lichten we daarom hier niet afzonderlijk toe.

¹⁰ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Destelbergen Kouterstraat, Damstraat, Dendermondsesteenweg [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/215811> (geraadpleegd op 21 juni 2023); Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Opraving Destelbergen Destelbergen Damstraat [online] <https://id.erfgoed.net/archeologie/eindverslagen/2177> (geraadpleegd op 21 juni 2023); Dyselink en Van Speybroek 2022, 209

¹¹ Kennis/Dupré 2023, 26

¹² Agentschap Onroerend Erfgoed 2023: verkaveling Achtendries [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/211465> (Geraadpleegd op 12-04-2023); Agentschap Onroerend Erfgoed 2023: Veldekensstraat-Beelbroekstraat [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/215965> (Geraadpleegd op 12-04-2023); Agentschap Onroerend Erfgoed 2023: Gent Koraalwortelstraat [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/981004> (Geraadpleegd op 12-04-2023)

¹³ Reyns/Delannoye 2019, 26-27

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein? Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Historische kaarten en luchtfoto's tonen ons dat het onderzoeksgebied lange tijd in gebruik was als akkerland. We weten dit met zekerheid voor de periode vanaf de 18de eeuw. Bebouwing verschijnt op het terrein omstreeks het laatste kwart van de 20ste eeuw. Het gaat om een woning, industriebouw en de aanleg van grote vijvers. Dit maakt duidelijk dat op het terrein reeds bodemingrepen hebben plaatsgevonden, waarvan we vermoeden dat ze een negatieve impact op het bodemarchief zullen gehad hebben. Dit maakt dat de bewaringstoestand van het bodemarchief momenteel onduidelijk is.

Relevante gekende archeologische waarden in de omgeving dateren uit de steentijd, de Romeinse tijd, de middeleeuwen en de nieuwe tijd. Ze komen vooral voor ten zuiden van het onderzoeksgebied, in de nabijheid van een oude meander van de Schelde. Ten noorden van het onderzoeksgebied zijn in de nabijheid van het terrein geen relevante resten te vermelden. De aangetroffen resten dateren er uit de nieuwste tijd. Op basis van de gunstige landschappelijke ligging van het terrein op de overgang van een nattere naar een drogere bodem en in de nabijheid van waterlopen is momenteel niet uit te sluiten dat relevante archeologische resten zich in het verleden op het terrein bevonden.

We kunnen daarmee besluiten uit het uitgevoerde bureauonderzoek dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent/kende, maar dat de bewaringstoestand van het bodemarchief momenteel onduidelijk is.

Wat is de impact van de geplande werken?

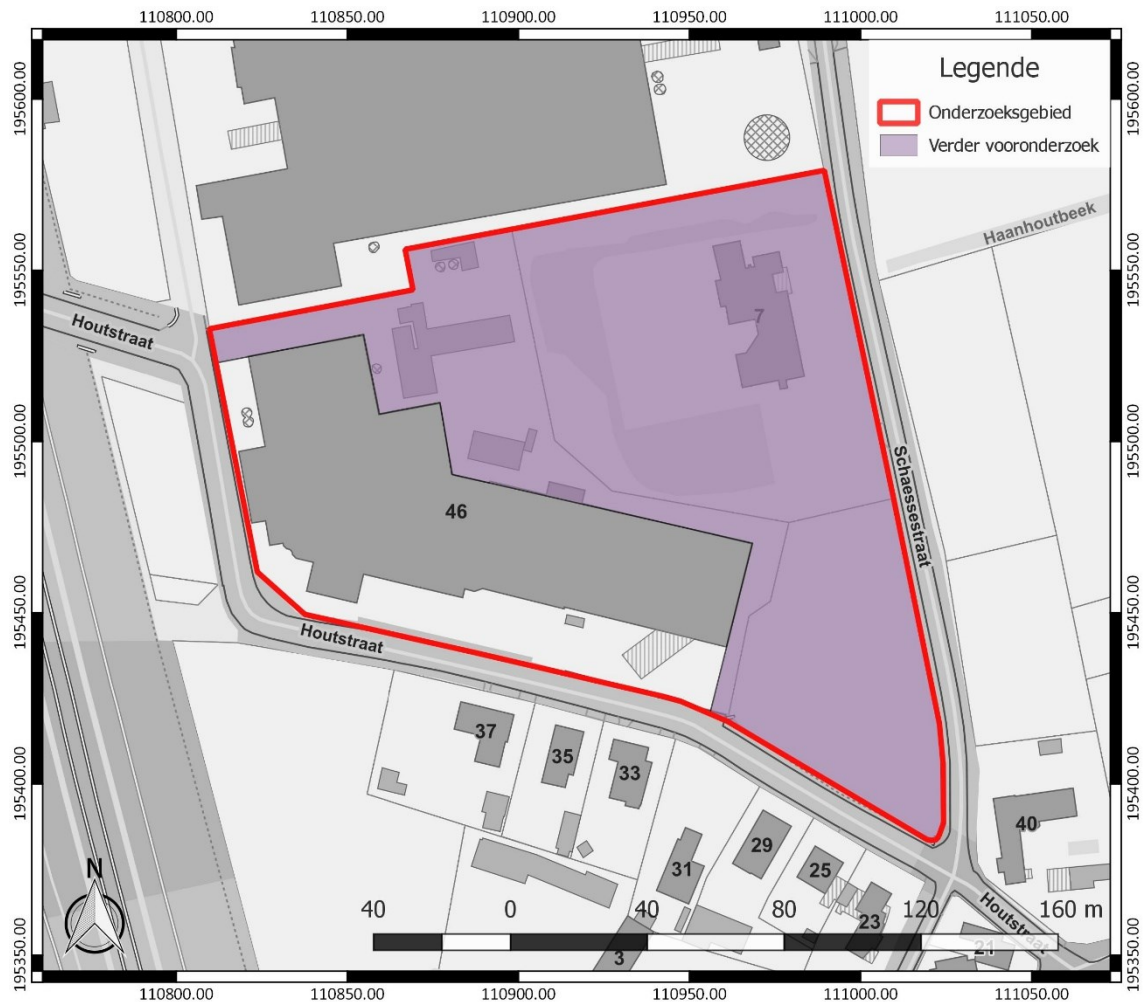
In een zone van ca. 1,916 ha binnen het onderzoeksgebied worden werken gepland. De voornaamste werken omvatten de sloop van bestaande bebouwing en verhardingen en de oprichting van nieuwe bebouwingen, verhardingen, nutsvoorzieningen en overige omgevingsaanleg. De verstoringsdiepte van de geplande bodemingrepen varieert sterk, van ca. 40 cm tot plaatselijk ca. 3,20 m. Dit doet besluiten dat het bodemarchief bedreigd is binnen de volledige zone waar bodemingrepen gepland worden.

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied oorspronkelijk archeologisch potentieel kende. Er is sprake van potentieel op resten uit de steentijd tot de nieuwe tijd. Het kan gaan om sporensites en om artefactensites. Deze inschatting is gebaseerd op de gunstige landschappelijke ligging van het terrein en de gekende archeologische waarden in de omgeving. Het terrein bleek in het verleden lang in gebruik als akkerland, tot het bebouwd werd. De oprichting van bebouwing en vooral ook de aanleg van vijvers binnen het onderzoeksgebied, maakt duidelijk dat al verschillende bodemingrepen hebben plaatsgevonden op het terrein, die het bodemarchief vermoedelijk plaatselijk verstoord hebben.

Een evaluatie van de impact van de geplande werken binnen het onderzoeksgebied maakt duidelijk dat ze een bijkomende negatieve impact op het aanwezige bodemarchief zullen hebben in een zone van ca. 1,916 ha. De zone waar bodemingrepen gepland worden ten westen en ten zuiden van het bestaande, te behouden gebouw heeft slechts een beperkte oppervlakte en laat slechts beperkt ruimtelijk inzicht toe. Daarom schatten we het potentieel op kennisvermeerdering van verder

vooronderzoek in deze zone slechts laag in. In de resterende zone van ca. 1,663 ha daarbuiten is wel voldoende kenniswinst te behalen. Gezien het archeologisch potentieel van het terrein, de onduidelijkheid omtrent de bewaringstoestand van het bodemarchief en de bedreiging die uitgaat van de geplande werken is bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig in de zone van ca. 1,663 ha waar bodemingrepen gepland worden en waar sprake is van voldoende ruimtelijk inzicht om verder onderzoek zinvol te maken.

Figuur 24: Aanduiding van de zone waar verder vooronderzoek nodig is, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Voor het verdere vooronderzoek wegen we verschillende onderzoeksmethodes af. Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Het potentieel op kennisvermeerdering is voor deze onderzoekstechniek te beperkt.

Veldkartering is niet mogelijk binnen het onderzoeksgebied, omdat het volledige terrein bebouwd, verhard of begroeid is, of in gebruik is als vijver.

Landschappelijk bodemonderzoek is wel relevant om de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites beter in te kunnen schatten. Afhankelijk van de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites is mogelijk bijkomend onderzoek naar steentijd artefactensites nodig.

Tot slot dient ook een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

3 Samenvatting

Naar aanleiding van plannen voor de sloop van bestaande bebouwing en verhardingen, de uitbreiding van het bestaande gebouw en de aanleg van nieuwe verhardingen, nutsvoorzieningen en omgevingsaanleg diende een archeologienota opgemaakt te worden. Daaruit blijkt dat het terrein oorspronkelijk archeologisch potentieel kende voor de aanwezigheid van resten uit de steentijd tot de nieuwe tijd. In de nieuwste tijd vonden op het terrein echter verschillende bodemingrepen plaats, zoals de oprichting van bebouwing en de aanleg van vijvers. Dit maakt dat het bodemarchief er plaatselijk mogelijk verstoord is. Momenteel kunnen we dit echter nog niet aantonen. Daarom is verder vooronderzoek nodig in een groot deel van de zone waar bodemingrepen gepland worden, om meer inzicht te krijgen in de bewaringstoestand van het bodemarchief, het archeologisch potentieel van het terrein en de impact van de geplande werken.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Dyselinck, T., T. Van Speybroeck, T. De Herdt, E. Schynkel, R. Bakx, C. Stern, N. Schelkens, O. Van Remoorter, Y. Perdaen, S. Schellens, C. Verhaeghe, en N. Janssens, 2022: *Eindverslag opgraving Destelbergen Damstraat*, Gent (BAAC Vlaanderen Rapport 2252).

Kennis, J./K. Dupré, 2023: *Archeologienota Destelbergen – Houtstraat 52*, Bornem (Rapporten All-Archeo bv 1700).

Reyns, N./C. Delannoye, 2019: *Archeologienota Oostakker (Gent) – Veldekenstraat. Verkaveling Achtendries fase 3*, Temse (Rapporten All-Archeo bvba 842).

Vermeire, S., G., De Moor, en R. Adams, 1999. *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart. Kaartblad 22 Gent*, Gent.

4.2 Websites

Cartesius (2023)
<https://www.cartesius.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2023)
<https://dov.vlaanderen.be/>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2023)
<https://geo.onroenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2023)
<https://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2023)
<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2023)
<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

